

AVRUPA İNSAN HAKLARI MAHKEMESİ

TOKAY VE ULUS - TÜRKİYE DAVASI

(Başvuru no: 48060 / 99)

KARARIN ÖZET ÇEVİRİSİ

STRAZBURG

23 Mart 2006

Türkiye Cumhuriyeti Devleti aleyhine açılan ve (48060/99) başvuru no'lu davanın nedeni bu ülke vatandaşları Tacettin Tokay ve Diyaeddin Ulus'un (başvuranlar) Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne 15 Mart 1999 tarihinde Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin Temel İnsan Hakların güvence altına alan 34. maddesi uyarınca yapmış olduğu başvurdur. Başvuranlar Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) önünde İzmir barosu avukatlarından M. İşeri tarafından temsil edilmektedirler.

OLAYLAR

Başvuranlar sırasıyla 1947 ve 1960 doğumlu olup İzmir'de ikamet etmektedir.

29 Mayıs 1994 tarihinde başvuranlar ve diğer on bir kişi PKK'ya yardım ve yataklık etme şüphesiyle gözaltına alınmışlardır.

Cumhuriyet Savcısı'nın isteği üzerine 31 Mayıs ve 6 Haziran 1994 tarihlerinde başvuranlar ve on bir kişi İzmir Adli Tıp Kurumuna bağlı bir hekim tarafından muayene edilmiş, aynı gün hazırlanan raporda hiçbir darp veya yara izine rastlanılmadığı kaydedilmiştir.

6 Haziran 1994 tarihinde Cumhuriyet Savcısı tarafından dinlenen başvuranlar daha sonra İzmir Devlet Güvenlik Mahkemesi (DGM) yetkili hakimi karşısına çıkarılmıştır. Bu duruşmada başvuranlar polisteki sorgulamalarındaki ve Cumhuriyet Savcısı karşısındaki beyanlarını teyit etmiş, PKK'nın baskısı altında bu örgüte girdiklerini belirtmişlerdir.

Aynı gün tutuklu yargılanmalarına karar verilen başvuranlar 28 Şubat 1995 tarihinde serbest bırakılmıştır.

Cumhuriyet Savcısı 20 Haziran 1994 tarihinde sunduğu iddianamesi ile TCK'nın 169. ve 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu'nun 5. maddesi uyarınca başvuranları yasadışı bir örgüte yardım ve yataklık etmek suçuyla itham etmiştir.

DGM, 20 Temmuz ve 25 Ağustos 1994 tarihlerinde ilk iki duruşmayı gerçekleştirmiş, başvuranlar cezaevindeki bir protesto eylemi nedeniyle duruşmalara katılmayı reddetmişlerdir.

5 Ekim 1994 tarihinde DGM karşısına çıkarılan başvuranlar kimlik bilgilerini ve ifadelerini vermeyi reddetmişlerdir.

Başvuranlar 6 Aralık 1994 tarihinde mahkeme karşısına avukatlarının beraberinde çıkmışlar, savunmalarında PKK'nın baskısı altında bu örgüte girdiklerini tekrar etmişlerdir.

DGM, 25 Ocak'tan 21 Aralık 1995 tarihine dek dokuz duruşma daha gerçekleştirmiştir. Başvuranlar protesto eylemi nedeniyle bunların hiçbirine katılmamışlardır. 28 Şubat 1995 tarihinde geçici olarak serbest bırakılmışlardır.

21 Aralık 1995 tarihli bir kararla, aralarında askeri bir hakimin de yer aldığı DGM heyeti başvuranların haklarında yapılan ithamlardan suçlu bulmuş ve TCK'nın 169. ve 3713 sayılı Kanun'un 5. maddesi gereğince dört yıl altı ay hapis cezasına çarptırarak, hafifletici sebepleri dikkate alarak cezada altıda bir oranında indirimine gitmiş ve üç yıl dokuz ay hapis cezasına hükmetmiştir.

Karar başvurularına 1 Şubat 1996 tarihinde tebliğ edilmiştir.

15 Ekim 1998 tarihinde alınan ve 21 Ekim 1998'de açıklanan kararla Yargıtay ilk derece mahkemesinin kararını onamıştır.

HUKUK AÇISINDAN

I. KABULEDİLEBİLİRLİK HAKKINDA

A. Devlet Güvenlik Mahkemesi'nin tarafsız ve bağımsız bir mahkeme olmadığına, Yargıtay'daki yargılamanın hakkaniyete uygun gerçekleşmediğine yönelik şikayetler

Başvuranlar kendilerini yargılayan ve mahkum eden Devlet Güvenlik Mahkemesi'nin bünyesindeki askeri hakim nedeniyle tarafsız ve bağımsız bir mahkeme sayılamayacağını ileri sürmektedirler.

Başvuranlar Yargıtay'daki sürecin adil olmadığını iddia etmekte, bu bağlamda Devlet Güvenlik Mahkemesi'nin kararım gözetilmediği baskı altında ve avukat bulundurma hakkı olmaksızın verilen ifadelerle dayandığını ileri sürmektedirler. Başvuranlar ayrıca Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı'nın tebliğnamesi hakkında zamanında bilgilendirilmediklerinden yakınmaktadır.

Başvuranlar bu yönde AİHS'nin 6 §§ 1. ve 3 c) maddelerini ileri sürmektedirler.

Hükümet altı ay kuralına riayet edilmediği gerekçesiyle AİHM'den AİHS'nin 35. maddesi uyarınca başvuruyu reddetmesini talep etmektedir. Devlet Güvenlik Mahkemesi'nin bağımsız ve tarafsız olmadığına ve avukat hakkından yararlanılmadığına ilişkin şikayetlerle ilgili olarak iç hukukta nihai kararın yine bu mahkeme tarafından alındığını savunmaktadır. Hükümet bu bağlamda, olayların meydana geldiği dönemdeki iç hukuka göre Yargıtay'ın Devlet Güvenlik Mahkemelerinin yapısına ve ön soruşturma kapsamında bir avukatın hazır bulunmaması hakkında görüş bildirme yetkisine sahip olmadığını belirterek, başvuruların iç hukuk yollarının yetersiz olduğuna kanaat getirdiği andan itibaren altı ay içerisinde yani DGM'nin 21 Aralık 1995 tarihinde almış olduğu karardan itibaren başvuruda bulunması gerektiğinin altını çizmektedir. Oysa başvuru 15 Mart 1999 tarihinde yapılmıştır.

AİHM, Özdemir-Türkiye (no:59659/00 § 26, 6 Şubat 2003) davasında benzer itirazı reddettiğini hatırlatmaktadır. AİHM, bu sonucu değiştirecek hiçbir gerekçe görmemekte ve Hükümetin itirazını reddetmektedir.

AİHM, mahkemenin bu yöndeki içtihatları (Bkz. Çıraklar-Türkiye kararı, 28 Ekim 1998, 1998-VII) ve mahkemeye sunulan unsurlar ışığında bu şikayetlerin esas bakımından incelenmesi gerektiğine itibar etmektedir. Başvurunun kabuledilemez bulunması için bir gerekçe tespit edilmemiştir.

B. Diğer şikayetler

Başvuranlar AİHS'nin 14. maddesini ileri sürerek, özellikle savunma haklarına dair özel uygulamadan ve Devlet Güvenlik Mahkemesi önündeki ceza yargı süreci boyunca umumi

hukuka göre daha az elverişli olan ceza rejiminden şikayetçi olmaktadır. AİHS'nin 6 § 1. maddesini hatırlatan başvurular ceza sürecinin uzunluğundan yakınmakta, aynı zamanda Türk hukukunun ilgili tanıkların doğrudan sorgulanmasını öngörmemesi doğrultusunda hakkaniyete uygun bir yargılamanın gerçekleşmediğini öne sürmektedirler.

Mahkemeye sunulan delillerin bütünü dikkate alındığında ve kendi yetkisi çerçevesinde AİHM bu şikayetlerle ilgili hiçbir ihlal gözlemlememektedir. Başvurunun bu bölümünün AİHS'nin 35 §§ 3. ve 4. maddeleri gereğince kabuledilemez bulunması gerekmektedir.

II. ESAS HAKKINDA

A. Devlet Güvenlik Mahkemesi'nin bağımsızlığı ve tarafsızlığı hakkında

AİHM daha önceki kararlarda buna benzer pek çok şikayetin dile getirildiğini ve bunların AİHS'nin 6 § 1. maddesinin ihlali ile sonuçlandığını belirtmektedir. (Bkz. söz edilen Özel kararı, §§ 33–34, ve Özdemir kararı, §§ 35–36).

AİHM, mevcut davada Hükümetin davanın seyrini farklı şekilde sonuçlandıracak hiçbir tespiti ve delili sunmadığını değerlendirmede, bunun yanı sıra başvuruların aralarında askeri bir hakim de yer aldığı Devlet Güvenlik Mahkemesi'nin «güvenliğe» dayalı olarak yapmış olduğu yargılama konusunda endişe duymalarının anlaşılabilir olduğu tespitinde bulunmaktadır. Başvuranlar, haklarında açılan davada Devlet Güvenlik Mahkemesi'nin kararını konuya yabancı gerekçelere dayandığı yönünde bir şüphe duymuş olabilirler. Bu nedenle başvuruların bu yargı makamının tarafsız ve bağımsız olmadığı yönündeki şüphelerinin dikkate alınması gerekmektedir. (sözü edilen Incal kararı s. 1573, § 72 *in fine*).

AİHM, başvuruları yargılayıp mahkum eden Devlet Güvenlik Mahkemesi'nin AİHS'nin 6 § 1. maddesi uyarınca bağımsız ve tarafsız bir mahkeme olmadığı sonucuna varmıştır.

B. Yargı Sürecinin adilliği hakkında

Hükümet bir ihlal bulunduğu iddiasına karşı çıkmaktadır.

AİHM, daha önce de benzer kararlarda dile getirdiği üzere bağımsızlıktan ve tarafsızlıktan yoksun bir mahkemenin kendi yargısına tabi olan kişilere her halükârda adil bir yargılamayı garanti edemeyeceği hükmüne varıldığını hatırlatmaktadır.

Başvuranların bağımsız ve tarafsız bir mahkemede yargılanma hakkının ihlal edildiğinin tespiti ışığında, Mahkeme söz konusu şikayetleri incelemeyi gerekli görmemektedir (Bkz. diğerleri arasında sözü edilen Çıraklar kararı, s. 3074, §§ 44-45).

III. AİHS'NİN 41. MADDESİ'NİN UYGULANMASI

A. Tazminat

Başvuranlar maddi zarara maruz kaldıklarını ileri sürmekte, manevi tazminat olarak her biri 5.000 Euro tazminat talep etmektedir.

Hükümet bu miktara karşı çıkmaktadır.

Manevi tazminatla ilgili olarak AİHM, olayların mevcut koşulları dikkate alındığında ihlal kararının tespitinin adil tazmin için başlı başına yeterli olduğuna karar vermiştir. (Sözü edilen Çiraklar kararı, s. 3074, § 49).

AİHM, bir başvuran hakkında verilen mahkumiyetin, 6 § 1 maddesine göre tarafsız ve bağımsız olmayan bir mahkeme tarafından verildiği görüşüne vardığında, ihlalin sonucunun giderilmesi için prensip olarak en uygun yolun başvuranın talebi üzerine, tarafsız ve bağımsız bir mahkeme tarafından yeniden yargılanmasının olacağını değerlendirmektedir. (Bkz. sözü edilen Gençel kararı, § 27).

B. Masraf ve harcamalar

Başvuranlar iç hukukta ve AİHM yetkili organları nezdinde yapmış oldukları masraf ve harcamalar için 3.000 Euro talep etmektedirler.

Hükümet bu miktara itiraz etmektedir.

AİHM, 41. madde uyarınca, hakkaniyete uygun olarak, Avrupa Konseyi tarafından verilen 660 Euro'luk adli yardım miktarı 1.000 Euro'dan düşülerek kalan kısmın başvuranlara birlikte ödenmesine karar vermiştir.

C. Gecikme Faizi

Gecikme faizi olarak Avrupa Merkez Bankası'nın marjinal kredi kolaylıklarına uyguladığı faiz oranına 3 puan eklenecektir.

BU GEREKÇELERE DAYALI OLARAK, AİHM, OYBİRLİĞİYLE,

1. İzmir Devlet Güvenlik Mahkemesi'nin bağımsızlığı ve tarafsızlığı, Yargıtay'daki yargı sürecinin adilliği hakkındaki şikayetlerin *kabuledilebilir* olduğuna, bunun dışında kalanların *kabuledilemez* olduğuna;
2. İzmir Devlet Güvenlik Mahkemesi'nin bağımsız ve tarafsız bir mahkeme niteliğinden yoksun olması nedeniyle AİHS'nin 6 § 1. maddesinin *ihlal edildiğine*;
3. AİHS'nin 6. maddesine dair diğer şikayetlerin incelenmesine *gerek olmadığına*;
4. Mevcut kararın manevi zarar için başlı başına bir adil tazmini *oluşturduğuna*;
5. a) AİHS'nin 44 § 2. maddesi gereğince kararın kesinleştiği tarihten itibaren üç ay içinde, miktara yansıtılabilecek her türlü vergiden muaf olmak ve ödeme tarihindeki döviz kuru üzerinden Y.T.L.'ye çevrilmek üzere, Savunmacı Hükümet tarafından masraf ve harcamalar için başvuranlara birlikte Avrupa Konseyi tarafından verilen adli yardım miktarı 660 (altı yüz altmış) Euro'nun 1.000 (bin) Euro'dan düşülerek kalan kısmın *ödenmesine*;

b) Sözkonusu sürenin bittiği tarihten itibaren ve ödeme yapılana kadar, Avrupa Merkez Bankasının o dönem için geçerli faizinin üç puan fazlasına eşit oranda basit faizin uygulanmasına;

6. Adil tazmine ilişkin diğer taleplerin *reddine*;

KARAR VERMİŞTİR.

İşbu karar Fransızca olarak hazırlanmış ve AIHM'nin iç tüzüğü'nün 77 §§ 2. ve 3. maddelerine uygun olarak 23 Mart 2006 tarihinde yazıyla bildirilmiştir.